

УДК 378.147:37.091.113

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-19>

ВИКОРИСТАННЯ СМАРТ-ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

USE OF SMART TECHNOLOGIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO STUDENTS OF NON-LINGUAL SPECIALIZATIONS

Довгополова Г. Г.,

orcid.org/0000-0003-3157-0973

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін

Сумської філії Харківського національного Університету внутрішніх справ

Решитько А. Д.,

orcid.org/0000-0002-7891-7092

старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін

Сумської філії Харківського національного Університету внутрішніх справ

У статті описано сучасні проблеми викладання іноземної мови для студентів немовних спеціальностей у закладах вищої освіти з метою розвитку та вдосконалення їх професійної компетентності за допомогою використання Інтернет- та SMART-технологій. Зазначено, що викладання іноземної мови у відповідності до професійного спрямування має здійснюватися за допомогою сучасних Інтернет-технологій, що підвищують мотивацію та пізнавальну активність здобувачів вищої освіти, усувають психологічний бар'єр у процесі використання іноземної мови як засобу спілкування у закладі вищої освіти та в подальшій професійній діяльності. Наголошено, що в сучасних освітніх умовах когнітивно-комунікативний підхід до вивчення іноземних мов професійного спрямування передбачає інтеграцію інтерактивних, у тому числі мультимедійних, технологій у процес професійної підготовки здобувачів вищої освіти, що дозволяє більш повно використовувати зоровий та зорово-слуховий аналізатори, підвищуючи тим самим якість навчально-методичного забезпечення освітнього процесу та ефективність засвоєння навчального матеріалу. Виокремлено погляди науковців на використання SMART-технологій у процесі викладання іноземної мови для здобувачів вищої нелінгвістичної освіти. У статті обґрунтовано необхідність використання SMART-технологій у навчанні іноземної мови студентів немовних спеціальностей, сформульовано основні принципи їх функціонування та основні характеристики. На прикладі інструментів SMART-технологій (вебінари, соціальні мережі, блоги, системи електронного викладання іноземної мови, навчальні програми SMART) проаналізовано актуальність та обґрунтованість їх використання з дидактичної точки зору, наголошено на необхідності постійного вдосконалення процесу викладання іноземних мов за їх допомогою. Зазначено, що регульована система SMART-технологій допомагає опанувати іноземну мову відповідно до професійного спрямування у умовах сучасного закладу вищої освіти.

Ключові слова: SMART технології, вебінар, соціальні мережі, блоги, системи електронного викладання іноземної мови, SMART-підручник.

The article describes modern problems of teaching a foreign language to students of non-linguistic specializations in institutions of higher education with the aim of developing and improving their professional competence using the Internet and SMART technologies. It is noted that teaching a foreign language in accordance with the professional direction should be carried out with the help of modern Internet technologies that increase the motivation and cognitive activity of students of higher education, eliminate the psychological barrier in the process of using a foreign language as a means of communication in a higher education institution and in the future professional activity. It is emphasized that in modern educational conditions, the cognitive-communicative approach to learning foreign languages of a professional direction involves the integration of interactive technologies, including multimedia, into the process of professional training of students of higher education, which allows more complete use of visual and visual-auditory analyzers, thus increasing the quality of educational and methodological support of the educational process and the

effectiveness of assimilation of educational material. The views of scientists on the use of SMART technologies in the process of teaching a foreign language to students of higher non-linguistic education are highlighted. The article substantiates the necessity of using SMART-technologies in teaching a foreign language to students of non-linguistic specializations, formulates the main principles of their operation and main characteristics. Using the example of SMART technology tools (webinars, social networks, blogs, electronic foreign language teaching systems, SMART training programs), the relevance and justification of their use from a didactic point of view was analyzed, and the need for constant improvement of the process of teaching foreign languages with their help was emphasized. It is noted that the regulated system of SMART technologies helps to master a foreign language in accordance with the professional direction in the conditions of a modern institution of higher education.

Key words: SMART technologies, webinar, social networks, blogs, e-learning systems of foreign language teaching, SMART tutorial.

Постановка проблеми. На даний момент Інтернет пропонує широкі освітні ресурси, доступні онлайн, від відео до тексту та інтерактивних програм. ІКТ стали невід'ємною частиною нашого життя і увійшли майже в усі сфери людського спілкування. Нові технології долають кордони та бар'єри швидше, ніж можна собі уявити. Їх наявність і використання відкриває нові можливості і ставить нові завдання для вирішення.

Широко використовувані комп'ютерні технології, аудіо-, відеотехніка, ноутбуки, мультимедійні проектори, електронні табло перетворюють елементи екрану в інтерактивний об'єкт, комплексно впливаючи на сприйняття користувача, в тому числі на його емоційну сферу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему вивчення іноземної мови для формування професійної компетентності студентів засобами Інтернет-технологій розглядали немало науковців, наприклад, В. Глушков, В. Горбенко, О. Дмитрук, В. Дорошенко, І. Зязун, М. Ісакова, Н. Коптюг, А. Косовська, Є. Машбіц, Н. Морзе, С. Ніколаєнко, В. Олійник, І. Роберт та інші.

Впровадження інтерактивних технологій навчання було досліджене В. Котовим, Х. Леймцем, О. Інфантрі, О. Пометун, О. Савченко, Л. Тарасенко та ін. Розробці та впровадженню педагогічних технологій присвячені доробки сучасних дослідників В. Безпалько, М. Кларіна, Н. Кузьміна, Б. Ліхачова, В. Монахова, Г. Селевка та ін. Значну увагу ці автори приділили теоретичному аспекту розробки інноваційних технологій та визначенню їх ефективності в умовах інформаційного суспільства.

Можливості SMART-технологій робити заняття більш візуальними та жвавими завдяки своїм характеристикам сенсорного екрану досліджували зарубіжні науковці К. Левін, Б. Сомер, С. Стедман, С. Кенневелл і Г. Бошам.

Разом із тим, Дж. Когілл підкреслює, що для ефективного використання «розумних» дошок необхідне навчання, і що надмірне використання може перешкодити здобувачам навчатися [2, с. 12].

Таким чином, питання застосування SMART-технологій у контексті викладання іноземних мов у процесі професійної підготовки в умовах закладу вищої освіти стають актуальними на сьогодні. Проте існує потреба у комплексному дослідницькому аналізі SMART-технологій у контексті викладання іноземних мов у процесі підготовки студентів немовних спеціальностей.

Мета дослідження. Проаналізувати використання SMART-технологій у викладанні іноземних мов у процесі підготовки студентів немовних спеціальностей в умовах закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Вивчення іноземної мови професійного спрямування відрізняється від багатьох інших навчальних дисциплін тим, що вимагає відпрацьованих практичних навичок, теоретичних знань. Це стосується як апаратного, так і програмного забезпечення, а також методів навчання, що використовуються в процесі підготовки здобувачів вищої освіти.

Набуття нових навичок, нової «грамотності» (технічної, духовної, критичної, лінгвістичної та культурної) відіграє дуже важливу роль у прийнятті, розвитку та використанні ІКТ у

викладанні іноземних мов. Успішне впровадження та застосування нових технічних засобів тісно пов'язане і безпосередньо залежить від підготовки студента, тому особливих зусиль вимагає створення програм, що демонструють переваги використання ІКТ у процесі підготовки здобувачів у вищому навчальному закладі [1, с. 23].

Проте наявність нових технологій не призводить до автоматичної зміни поняття «культура навчання», вони надають можливості для її трансформації. Від ставлення вчителів до нових технологій та відповідних концепцій їх використання та організації навчання залежить, чи досягаються бажані результати чи ні, чи можна змінити «культуру викладання».

Основні причини використання SMART-технологій під час викладання іноземних мов у процесі підготовки здобувачів вищої освіти:

- перебування в автентичному мовному середовищі;
- доступ до широких джерел інформації та особистих мовних можливостей;
- можливості спілкування із зовнішнім світом;
- особистісно-орієнтований підхід до навчання;
- розвиток вміння учня працювати самостійно;
- більша різноманітність змісту освіти;
- нові умови для самоосвіти та створення аудіовізуальних навчальних доріжок;
- вчителі та учні можуть впливати на вибір змісту освіти;
- усунення властивих обмежень традиційного методу, виведення освіти та навчання за межі аудиторії;
- сприяння спілкуванню студентів один з одним та з викладачем за допомогою ІКТ [5, с. 45–47].

Зазначимо, що для ефективного застосування ІКТ вчитель повинен мати уявлення про індивідуальні навчальні проблеми кожного учня; приймати обґрунтоване рішення, вибирати технологію використання перевірки достовірності запропонованого інформаційного наповнення, розробляти ефективні методи пошуку та вміння проводити комп'ютерне дослідження, впевнено та грамотно використовувати стандартну програмну критику та проводити інформаційне дослідження.

Активне використання матеріалів, розміщених у відкритих ресурсах, створює нову мотивацію до отримання знань, які, у свою чергу, стають доступними для більшої кількості людей. Максимальна доступність знань – головна риса нових стратегій розвитку «розумної» освіти – SMART освіти. Розумна освіта – це гнучке інтерактивне навчальне середовище з використанням вільного доступу до контенту з усього світу. Розумна освіта створює умови для високого рівня навчальних досягнень, відповідного можливостям і потребам сучасного світу, дозволяє учням адаптуватися до середовища, яке швидко змінюється. Це система навчання, орієнтована на студента, відходячи від уніфікованого навчання до індивідуального, від стандартних знань до диверсифікації знань, покращуючи творче мислення.

SMART освіта вимагає розвитку онлайн-спільнот, соціальних мереж, де вчителі зможуть ділитися навчальним контентом. Розумна освіта дозволяє переходити від пасивного контенту до активного, інтерактивного, онлайн, дозволяє створювати умови синхронізованої подачі знань, що забезпечує таку якість знань, яка задовольнить учнів. Концепція розумної освіти вимагає створення нових навчальних курсів, які мають бути медійними, релевантними, мотивуючими студентів, гнучкими, інтегрованими, постійно оновлюваними [3].

Для оптимізації викладання іноземних мов у процесі підготовки у закладі вищої освіти використовуються різноманітні медіа та смарт-технології, такі як вебінари, блоги та соціальні мережі.

Технологічні гаджети є найпростішим способом отримання інформації, і вони зайняли своє місце серед найпоширеніших навчальних матеріалів у вишах. Там, де ми колись використовували проектори, відео, телевізори та радіо в освітньому секторі, їх, безсумнівно, замі-

нили комп'ютери, проектори та розумні дошки. SMART дошки визначаються як навчальний інструмент, який дозволяє вчителям і учням використовувати свої знання й навички, повторювати, взаємодіяти зі знаннями та реагувати на інструкції. Компонентами системи розумних дошок є комп'ютер, проектор і панель з активною поверхнею, яка діє як дошка. Підключені до комп'ютера смарт-дошка та проектор використовуються разом із програмним забезпеченням для смарт-дошки. Це програмне забезпечення дозволяє використовувати багато готових малюнків, формул, зображень, карт і фігур під час уроку [3]. Розумні дошки пропонують багато можливостей, таких як презентації, перегляд відео та графіки, а також можливість отримати те, що було на дошці раніше [6].

Як зазначають дослідники, розумні дошки мають переваги, пов'язані з представленням навчальних ресурсів і знань, поясненням концепцій та ідей, а також полегшенням взаємодії та діяльності в процесі навчання. Таким чином вони підтримують навчальний процес, привертають увагу студентів і підвищують їхню мотивацію [4].

Іноземні мовні вебінари, мабуть, найефективніший дієвий і найдешевший спосіб міжнаціонального спілкування. Для організації таких майстер-класів не потрібні спеціальні знання з використання інтернет-технологій.

Вебінар – це синтез слів «веб» і «воркшоп»; це онлайн-семінар, який надає викладачу (тьютору) можливість передавати інформацію та завдання, а учасникам – отримувати нові знання за допомогою віртуального класу, де вони можуть чути та бачити один одного в будь-якій точці світу. Такі семінари мають усі ознаки взаємодії.

Вебінар починається з веб-додатків. Цей альтернативний формат діалогу зі студентами за допомогою сучасних смарт-технологій дозволяє розвивати дистанційне навчання та організувати відео-онлайн-конференції. Використання нового формату спілкування підвищує інтерес молодшої аудиторії до занять [3, с. 63].

Технічна сторона вебінарів включає безперебійну трансляцію вебінару, підготовку «робочого стіла доповідача», PowerPoint-презентації, встановлення звука і відео. Необхідно забезпечити зв'язок між оратором і учасниками, а також між слухачами. Також можна використовувати «чат» (включаючи «приватний чат») або мікрофон.

Серед переваг вебінарів найбільш вагомими є такі:

1. Вебінар, на відміну від більшості видів веб-конференцій, де більшу частину часу виступає доповідач, використовує інтеракцію. Слухачі активно включаються в процес навчання.

2. Наприкінці онлайн-практикуму слухачі отримують запис, який можна використовувати для закріплення та розповсюдження отриманих утворень.

3. Іноді аудіо- та відеозаписи, отримані під час вебінарів, викладаються з текстовим описом, що дозволяє ознайомитися з текстом поза переглядом. Не у всіх є швидкість інтернету для комфортного перегляду відео. Більш того, деякі слухачі краще сприймають текстову інформацію, аніж візуальну.

4. Відсутність витрат на проживання, проїзд, харчування; мінімум матеріалів для навчального процесу: потрібен тільки комп'ютер, колонки з мікрофоном та Інтернет.

5. Вебінари економлять багато часу, оскільки учасникам не потрібно їхати до місця проведення заняття.

6. Відсутність кордонів: учасник може бути вдома, в офісі, в іншій країні.

Якщо бути об'єктивним, то проблеми, з якими можуть зіткнутися учасники під час вебінарів, такі:

1. У слухача вебінару повинен бути достатній рівень самодисципліни та умови, за яких він не відволікається.

2. Якість Інтернету також може бути проблемою. Висока швидкість Faceless Smart Internet може допомогти усунути проблему за стабільних характеристик з'єднання.

3. Для багатьох людей основним недоліком вебінарів є відсутність «живого» спілкування викладача та студента, що сприяє зближенню аудиторії в «неформальній» обстановці.

4. Вебінар – досить новий інструмент, який використовується для проведення конференцій і тренінгів, і багато спікерів, які раніше працювали з живою аудиторією, відчувають себе ніяково перед екраном комп'ютера, що може призвести до зниження якості занять.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що технологія вебінару виявилася одним з найзручніших та найекономніших рішень для навчання, в тому числі іноземних мов. Це технологія, яка дозволяє бачити і чути один одного, обмінюватися даними та інтерактивним процесом, максимально наближеним до загальної дистанції спілкування в реальному житті.

Вебінари можуть стати демонстраційними інструментами, які ефективно використовуються для організації дистанційного навчання іноземних мов у процесі підготовки у закладі вищої освіти.

Крім вебінарів, у сучасному світі соціальні мережі та інтернет-блоги набули дуже широкого поширення. Практично кожен користувач зараз зареєстрований хоча б в одній з існуючих соціальних мереж або веде якийсь блог. Особливо це стосується молоді, багато з них мають свої «сторінки» в кількох мережах і можуть вести кілька блогів.

Зазвичай у педагогічному середовищі існує негативне ставлення до соціальних мереж і блогів, існує думка про негативний вплив на процес навчання, про шкоду, яка завдається психіці дітей і підлітків тощо. Однак при використанні соціальної мережі в навчальному процесі необхідно проводити особисту мотивацію студента в соціальних мережах і блогах.

Будь-який викладач дисципліни може використовувати блоги в процесі підготовки здобувачів вищої освіти. Їх можна використовувати не тільки як групу для розміщення якогось матеріалу, а й як засіб спілкування між викладачем і студентом, а також між самими студентами. При використанні блогів у навчальному процесі необхідно враховувати певні особливості цього продукту.

По-перше, записи мають лінійну структуру, і щоб побачити основний текст або цікавий коментар, необхідно переглянути всі повідомлення. По-друге, при написанні будь-якого блогу, основного матеріалу або коментаря, слід пам'ятати, що він доступний для перегляду учасниками. По-третє, на відміну від соціальних мереж, блог має обмежений набір функцій, які можна використовувати в процесі всього навчання. Але, незважаючи на це, використання блогів у вчительському середовищі стає популярним інноваційним процесом навчання [7].

Говорячи про можливість використання соціальних мереж під час викладання іноземних мов, слід зазначити, що найбільш прийнятним «помічником» серед різноманітних соціальних мереж є, на думку широкого кола науковців, мережа Facebook.

Отже, розглянемо функції соціальної мережі Facebook у процесі навчання іноземної мови студентів нелангвістичних спеціальностей.

У Facebook можна створювати ефективні групи спільноти для навчання іноземних мов. Створення такої спільноти відкриває низку можливостей для навчання в межах даної соціальної мережі:

1. Для підвищення інтересу студентів до вивчення іноземних мов у створеній групі можна завантажувати відео та аудіо матеріали (як наукові, так і розважального характеру), які відтворюються онлайн одним «клацанням миші» як на уроці, так і вдома. Матеріали можуть бути викладені викладачем та учнями, що, у свою чергу, може допомогти кожному поділитися досвідом та знаннями.

Під час занять можна проводити перегляд відеоматеріалів із наступним розбором загальної лексики та граматики, а також дискусію в межах аудиторних уроків та онлайн.

Крім того, є можливість розміщувати коментарі під відеоматеріалом, що дозволяє вчителю, наприклад, вказати важливі мовні моменти, на які студенту необхідно звернути увагу під час перегляду.

2. У «Facebook» є функція пересилання повідомлень онлайн. Ця функція забезпечує можливість діалогу, в якому можуть спілкуватися один або кілька учасників групи, включаючи студентів і викладача.

3. Можливе створення форуму. Викладач або учень створюють тему для обговорення, у якій група може залишати свої коментарі.

4. Функція «створити фотоальбом» – незамінний помічник у навчанні за допомогою соціальної мережі. Вона дає можливість розповсюджувати необхідні друковані матеріали, відскановані у вигляді фотографій або картинок, які групи можуть переглядати та залишати свої коментарі.

Загалом за набором функцій і можливостей ця соціальна мережа багато в чому нагадує електронну програму, яка успішно використовується в навчальному процесі. Зрозуміло, що Інтернет з його сегментами, що розвиваються, такими як блоги, соціальні мережі, форуми, є невід'ємною частиною сучасного навчання іноземних мов у процесі підготовки в закладі вищої освіти. При правильному використанні та мотивації соціальні мережі можуть стати хорошим помічником у процесі вивчення іноземних мов.

Висновки. Отже, використання SMART-технологій у викладанні іноземних мов дозволяє використовувати нове, доступне, зручне технічне обладнання, що допомагає підвищити мотивацію до навчання в аудиторії. Взаємодія та співпраця викладачів, що можуть одночасно перебувати у різних країнах, призводить до відкритих освітніх ресурсів, а також так званого відкритого «змішаного навчання», яке не залежить від часу та місця його проведення, дозволяє відійти від пасивного використання готових програм до самостійно створених програм для конкретних груп чи окремих студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Blood R. *The Weblog Handbook: Practical Advice on Creating and Maintaining Your Blog*. Cambridge, Mass, 2002. 144 p.
2. Cogill J. What are the effects on teaching with an Interactive whiteboard in a primary school? London, 2001. 48 p.
3. Dill M. A Tool to improve student achievement in math: An interactive whiteboard. Ashland University, 2008. 77 p.
4. Lewin C., Somekh B., Steadman S. Embedding interactive whiteboards in teaching and learning: The process of change in pedagogic practice. *Education and Information Technologies*, 2012. Vol. 13. P. 291-303.
5. Min K., Siegel C. Integration of smart board technology and effective teaching. *I-Manager's Journal on School Educational Technology*, 2011. 7(1). P. 38-47.
6. SMART Technologies, Inc. (2006). Interactive whiteboards and learning. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://downloads01.smarttech.com/media/research/>
7. Sünkür M., Şanlı Ö., Arabacı İ. Elementary school students' views toward SB practices. *5th International Computer & Instructional Technologies Symposium*, 22-24 September, 2011. Firat Univesity, Elazığ, Turkey. P. 23-29.